



## Hoenderloo Heldring wandeling

6 km

Deze route is ook beschikbaar via de IVN Routes app. De app is gratis te downloaden in de Google Play Store en in de Apple Store. Ook het downloaden van routes is gratis.

De wandeling is niet geschikt voor kinderwagens en/of rolstoelen

De route wordt regelmatig gecontroleerd. Kom je veranderingen in de route tegen, dan kun je deze melden op [routes@ivn-apeldoorn.nl](mailto:routes@ivn-apeldoorn.nl)



### Kaartje met route



### Geschiedenis

Hoenderloo is begin 19e eeuw ontstaan als een (clandestiene) ontginningsnederzetting in een 'leeg land' van heide en zandverstuivingen. Toen dominee O.G. Heldring in 1839 over de Veluwe rondtrok trof hij hier een verpauperde bevolking waarover hij zich, samen met geestverwanten van het Réveil, in de jaren daarna daadwerkelijk bekommerde. Op deze route in het relatief rustige noordwestelijk deel van Hoenderloo kom je in het laatste deel de tekens van zijn 'nalatenschap' tegen.

## 1. Startpunt Brunch Hoenderloo en Heldringput

Start- en eindpunt van de route. Op het terras is het goed toeven bij de start en na afloop van de wandeling. Vergeet niet ook even de Krimweg over te steken om de Heldringput met informatiebordje te bekijken (sleutel bij het Broodhuis).

- Vanuit Brunch Hoenderloo Apeldoornseweg oversteken en op fietspad rechtsaf.
- Na de inrit Hoge Veluwe, bij bordje 'Opengesteld' linksaf onverhard pad in.  
Aan het einde links is de Plaggenhut van Albert Brinkenberg.



## 2. Plaggenstekershut

Albert Brinkenberg bouwde rond 1815 in deze omgeving zijn plaggenhut en was de eerste bewoner van Hoenderloo. Hoender slaat waarschijnlijk op de vele korhoenders die toen nog voorkwamen. Op de uitgestrekte heidevelden rondom hadden de bewoners schapen lopen. Voor de bemesting van de akkertjes werden heideplaggen gestoken die in de stal, een zogenaamde potstal, werden gemengd met schapenmest. Vandaar de bijnaam 'plaggenstekers'. Het huidige, houten huisje is opengesteld en geeft enigszins een indruk hoe sober het leven (in een echte plaggenhut) geweest moet zijn.

- Pad vervolgen met bocht naar rechts en direct daarna bij splitsing links aanhouden.
- Bij volgende splitsing rechts aanhouden ('onderlangs').
- Vóór rijtje van 6 bomen rechtsaf.
- Op de asfaltweg (fietspad) linksaf.
- Bij einde fietspad drukke Otterloseweg oversteken en rechtdoor brede pad op (waterwingebied).



## 3. Waterwingebied Hoenderlose bos

Je loopt hier het Hoenderlose bos in, waarover later meer. Productiebedrijf Hoenderloo van Vitens pompt grondwater op in dit gebied. De 'waterbel' onder het Veluwemassief bevat helder en zuiver water, gefilterd door dikke bovenliggende zandlagen. Het water is bestemd voor het zuidelijk deel van de gemeente Apeldoorn en (deels) voor Ede.

## 4. Vingerhoedskruid

Waar een enigszins vochtige, humusrijke bosbodem is verstoord, bijvoorbeeld door houtkap of gewroet door zwijnen, zie je vaak vingerhoedskruid of digitalis. De tweejarige plant bloeit van mei tot oktober met fraaie wit tot paars gekleurde, trechtervormige trosbloemen. Het is een giftige plant die in de volksgeneeskunde werd gebruikt. De stof digoxine die uit de bladeren kan worden gewonnen werd ook wel regulier gebruikt tegen o.a. hartritmestoornissen.



## 5. Monumentale fijnsparren

Deze half verharde laan moet al vroeg in de ontwikkeling van het Hoenderlose bos zijn aangelegd. Naast de vele fraaie oude beuken vind je hier iets speciaals: oude, monumentale fijnsparren met hun kenmerkende hangende takken en de lange kegels. Oude fijnsparren hebben het op dit moment erg moeilijk vanwege uitbraken van de letterzetter, een schorskever waarvan de rupsen gangen vreten in het bastweefsel en zo de sapstromen aantasten waardoor de bomen afsterven. Recent heeft de gemeente Apeldoorn daarom heel veel aangetaste oudere fijnsparren moeten kappen.

- Na ca. 1 km op dit pad bij de vijsprong tweede weg van links in.
- Rechts van het pad en verderop aan de linkerkant (met huisje en huldeboom) zijn wildakkertjes.
- Eerste pad (bij afsluitboom wildakker) rechtsaf.



## 6. Wilddackers in Hoenderlose bos

Tot midden 19e eeuw was dit een woest en leeg gebied met stuifzanden en heidevelden. Door welgestelden werden de oorspronkelijke markegronden in deze omgeving opgekocht. Aanvankelijk vooral voor de aanleg van productiebossen, later ook ten behoeve van de jacht. Het Hoenderlose bos werd vanaf 1848 ontwikkeld door de Amsterdamse koopman Van Eeghen, die het in 1910 verkocht aan de Rotterdamse familie Kröller-Müller, met name als dekingsgebied voor het wild. Met de aanleg in 1919 van de Otterloseweg werd het gebied afgescheiden van de Hoge Veluwe en is nu staats eigendom. In het droge bos werd op plekken gras ingezaaid voor begrazing door het wild. De grotere akker ligt rechts van de weg, op de kleinere, bij het huisje, vinden ook natuuractiviteiten voor de jeugd plaats. Een plaquette bij de huldeboom eert een Apeldoornse IVN'er.



- **Bij kruisend pad rechtdoor, pad buigt naar rechts en wordt smaller.**
- **Einde paadje linksaf.**
- **Op kruising met bankje rechtsaf.**

## 7. Adelaarsvaren en Jacobskruiskruid

Bij het bankje op het kruispunt zie je een tweetal regelmatig langs de paden of in de bosranden voorkomende planten. De plant met de gekrulde bladeren is het geelbloeiende jacobskruiskruid. Het is de waardplant van de sint-jacobsvlinder, en soms overdekt met de geel-zwarte rupsen. De plant bevat als afweermiddel tegen vraat bepaalde gifstoffen, die met name voor paarden en runderen fataal kunnen zijn. Normaal zullen deze de plant mijden, maar gedroogd in hooi ruiken ze de plant niet meer. De varens met typerend één losse stengel met blad is de adelaarsvaren, onze grootste varen. Wat je ziet is in feite maar één blad, ondergronds is echter een vertakte wortelstok waaruit in de lente grote aantallen jonge bladeren (eerst in een fraaie krul) tevoorschijn komen. In de herfst sterven alle bladeren af.



## 8. Beukenlaan

Eén van de fraaie, oude beukenlanen in het Hoenderlose bos. Beuken gedijen goed op vochthoudende, matig rijke (met kalk en leem) grond. Ze hebben een grote kroon met dicht bladerdek die weinig zonlicht doorlaat. Ondergroei zul je daarom nauwelijks zien. Beuken hebben een dunne schorslaag, zijn daarom gevoelig voor 'zonnebrand' dat het voedseltransport van bladeren naar beneden nadelig beïnvloedt. Probleem bij deze lanen is dat als er een omvalt de ernaast staande bomen extra kwetsbaar worden



- **Eerste zijpad rechtsaf.**
- **Bij einde pad linksaf, langs imposante oude beuken.**
- **Na het wildrooster eerste pad rechtsaf, heuvelopwaarts.**

## 9. Eikenlaan

Je loopt over een pad omzoomt met inlandse zomereiken. Het verschil met de eerdere beukenlanen is meteen duidelijk. Ze hebben minder dichte kronen, laten dus meer licht door en je ziet veel meer ondergroei, zoals bosbessen. Opmerkelijk is dat je in het Hoenderlose bos veel minder Amerikaanse eiken (met veel grotere bladeren en eikels) ziet, in tegenstelling tot het noordelijker gelegen Ugchelse bos



- **Bij einde pad drukke Otterloseweg oversteken en rechtdoor (fietspad).**
- **Op de kruising rechtdoor, Arckelaan.**

## 10. Stichting Hoenderloo en De Heibult

Je bevindt je hier op het uitgestrekte, thans boomrijke terrein van het in 1851 gestichte 'Doorgangshuis en Opvoedingsgesticht voor verwaarloosde minderjarigen'. Dominee OtthoHeldring met zijn Christelijke vrienden van het Réveil kochten hier veel (heide)gronden aan voor de stichting en zorgden zo behalve voor opvang en opleiding van kansarme jongeren ook voor werkverschaffing aan de bevolking. Het werk van de stichting wordt eigentijds voortgezet door de Hoenderloo Groep (DHG), instelling voor gespecialiseerde jeugdzorg voor jongeren met complexe gedragsproblematiek. De geschiedenis van de instelling en de gebouwen laat zich lezen op de informatiebordjes die je overal langs de wegen tegenkomt. De Heibult (1903) aan de overkant van het sportveld was directeurswoning en centraal administratiekantoor. Door de jongeren het 'loerhuis' genoemd, de directeur kon (toen) van hieruit het hele terrein overzien.



- **Op de splitsing bij huis De Arcke rechtsaf, Heldringsweg.**

### 11. Otthohoeve en De Arcke

De Ottho hoeve (1903) was boerderij en opleidingsplek tot agrariër voor de jongens van het opvoedingsgesticht. De hoeve is vernoemd naar dominee Ottho Heldring. Het fraaie Huize De Arcke (1908) even verderop is gebouwd volgens een houten Noors bouwpakket. Bij beide gebouwen zijn informatiebordjes geplaatst.

- **Op de kruising schuin links en omhoog, langs Heldringskerkje (informatiebord).**

### 12. Heldringkerk

Het 'witte kerkje op de bult' is ook vernoemd naar en een tribuut aan ds O.G. Heldring, ontdekker en weldoener van Hoenderloo. Door zijn toedoen kwamen er drinkwatervoorziening, school, kerk en werkvoorziening. Lees ook het informatiepaneel aan de kerk.

- **Op de kruising rechtsaf, Middenweg.**
- **Eerste weg linksaf, Speldermarkweg.**
- **Op de kruising rechtsaf, over de Krimweg terug richting startpunt.**

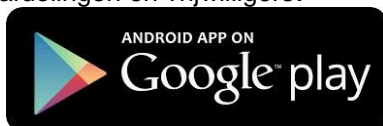
Tegenover Brunch Apeldoorn is de Heldringput te bezichtigen (sleutel bij Brunch).



Kijk voor meer wandel- en fietsroutes op [www.ivn-apeldoorn.nl](http://www.ivn-apeldoorn.nl)

Of download de IVN Routes app

Maak de mooiste wandelingen of fietstochten met de app IVN Routes! Daarmee heb je altijd een digitale IVN natuurgids op zak. De app is ontwikkeld in samenwerking met diverse IVN-afdelingen en vrijwilligers.



Deze route kwam tot stand met medewerking van Apeldoorn Marketing.

Kijk voor tips en de UITagenda op [www.uitinapeldoorn.nl/](http://www.uitinapeldoorn.nl/)

**Disclaimer:** IVN aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade op welke wijze dan ook ondervonden door gebruik te maken van deze route.

(IVN route versie: 2022-02)

**apeldoorn**